

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ СТАТУТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Статут територіальної громади є одним із ключових актів місцевого самоврядування, що визначає основи організації і функціонування відповідної громади та порядок участі її членів в управлінні місцевими справами. В умовах децентралізації, яка активно реалізується в Україні з 2014–2015 років, питання розробки та прийняття статутів набуло особливої актуальності. Незважаючи на визначену законодавством можливість прийняття статутів, значна частина територіальних громад досі не скористалася цим інструментом самоврядування, а прийняті статuti нерідко мають суттєві недоліки. Метою цього дослідження є виявлення ключових проблем, що виникають у процесі розробки та прийняття статутів територіальних громад в Україні, а також визначення можливих шляхів їх вирішення.

Правову основу статутів територіальних громад в Україні становлять Конституція України (ст. 140–146) та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР, а також нормативно-правові акти відповідних рад. Стаття 19 зазначеного Закону прямо передбачає право територіальної громади затверджувати статут, який підлягає державній реєстрації в органах Міністерства юстиції України. Статут є місцевим нормативно-правовим актом, положення якого є обов'язковими для органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підприємств, установ та організацій, що перебувають на відповідній території, а також для громадян, які постійно проживають на ній. Водночас законодавство не встановлює обов'язковості прийняття статуту, що зумовлює варіативність практики. Суттєвою прогалиною залишається відсутність типового або

модельного статуту, затвердженого на загальнодержавному рівні. Окремі методичні рекомендації розробляли Мінрегіон та Асоціація міст України, однак їх практичне застосування залишається недостатнім.

Практика свідчить про існування низки системних проблем у процесі розробки статутів [2; 3]. Статути нерідко розробляються працівниками апарату ради без залучення юристів-фахівців у галузі муніципального права, що призводить до дублювання норм чинного законодавства, відсутності власних регулятивних механізмів та юридичних колізій. Попри вимоги Закону щодо обов'язкового проведення громадських слухань, на практиці ця процедура часто є формальною: члени громади не поінформовані про зміст документа, не залучені до обговорення та не відчують причетності до його прийняття. Серйозною перешкодою є також відсутність фінансового та організаційного забезпечення — невеликі об'єднані територіальні громади з обмеженими бюджетами не мають можливості замовити якісну розробку статуту у фахових консультантів, тоді як власних кваліфікованих кадрів бракує. Значна частина статутів є калькою типових шаблонів або скопійованих документів інших громад без урахування специфіки конкретної громади — її розміру, складу населення, традицій та особливостей господарської діяльності.

Процедура прийняття статуту передбачає кілька обов'язкових етапів: розробку проєкту, проведення громадських слухань, прийняття радою та державну реєстрацію, і на кожному з них виникають практичні труднощі. Органи юстиції нерідко відмовляють у реєстрації через виявлені невідповідності змісту статуту чинному законодавству, при цьому перелік підстав для відмови та процедура усунення недоліків законодавчо чітко не регламентовані, що породжує правову невизначеність. Деякі громади проходять процедуру реєстрації роками, оновлюючи та переробляючи документ після численних відмов. Після об'єднання громад у рамках реформи децентралізації постає додаткова проблема — необхідність приведення раніше прийнятих статутів у відповідність до нових меж і складу громади.

Значна частина ОТГ не має актуалізованих статутів або має статuti, що не відображають реальну структуру органів управління після об'єднання.

За даними Мінрегіону та дослідників муніципального права, переважна більшість територіальних громад України досі не прийняла власного статуту. Причини цього явища є комплексними: відсутність усвідомлення практичної цінності документа з боку депутатів місцевих рад та посадових осіб, нерозуміння механізму реалізації його положень на практиці, низький рівень правової культури та громадянської активності населення. Нерідко статут сприймається виключно як формальний документ, прийняття якого не матиме реальних наслідків для управління громадою, що свідчить про системну нерозвиненість місцевої правової культури та вказує на необхідність просвітницької роботи серед представників органів місцевого самоврядування.

Для подолання зазначених проблем необхідне комплексне вирішення на законодавчому, організаційному та освітньому рівнях. На законодавчому рівні доцільно закріпити обов'язковість прийняття статуту для громад, що перевищують певний поріг чисельності населення, затвердити модельний статут з варіативними положеннями, а також чітко регламентувати підстави та строки державної реєстрації й встановити процедуру усунення зауважень. На організаційному рівні слід розвивати систему безоплатної консультативної допомоги громадам з боку регіональних центрів розвитку місцевого самоврядування, залучати до розробки статутів студентів юридичних факультетів, практикуючих юристів та представників громадянського суспільства. На освітньому рівні необхідно проводити навчання депутатів місцевих рад і посадових осіб щодо значення і практичного застосування статуту та організовувати широкі інформаційні кампанії для членів громади, спрямовані на підвищення рівня правової культури.

Проблеми розробки та прийняття статутів територіальних громад в Україні мають системний характер і зумовлені недосконалістю законодавчого

регулювання, браком кваліфікованих кадрів, недостатньою участю громадськості та низьким рівнем правової культури на місцях. Подолання цих проблем є важливою умовою зміцнення місцевого самоврядування та ефективної реалізації реформи децентралізації. Статут повинен стати не формальним документом, а дієвим інструментом самоврядування громади, що відображає її ідентичність, цінності та потреби. Подальший розвиток статутного регулювання в Україні потребує консолідованих зусиль державних органів, органів місцевого самоврядування, наукового середовища та інститутів громадянського суспільства.

Перелік використаних джерел

1. Асоціація міст України. Модельний статут територіальної громади: методичні рекомендації. Київ : АМУ, 2021. 68 с. URL: <https://www.auc.org.ua>
2. Батанов О. В. Статут територіальної громади як основний локальний нормативно-правовий акт: проблеми теорії та практики. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 101–107.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
4. Куйбіда В. С., Толкованов В. В. Досвід та проблеми впровадження статутів територіальних громад в умовах децентралізації. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 2 (45). С. 47–56.
5. Чудик Н.О. Історія статутів територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Випуск 22, том 1. С. 122-124